

Doc. Dr. Jos. Kratochvíl, Brno: 198.

DOPLNĚK NALEZIŠTĚ K ZÁLESKÉHO PRODROMU MRAVENCŮ.

Mravenci, ač patří jistě početně k našim nejhojnějším hmyzům, nenašli dlouho mezi našimi entomology příznivců, kteří by se soustavně věnovali jejich výzkumům. Jen tu a tam koleopterologové (vlivem krásných objevů Wassmannových) hledali v mravenišťích myrmekofilní bronky a tak byli přirozeně nuceni se věnovat i určování mravenců. Touto cestou se dostává k jejich studiu několik našich entomologů, kteří, ač byli zaměřeni studiem jiné hmyzí skupiny, položili u nás základy myrmekologické faunistiky. Sem třeba jmenovati E. Loka je st. (Živa, 1860), E. Loka je ml. (Časop. č. spol. entomol. 1905), Fr. J. Rambouska (tamtéž 1907), T. Krásu (tamtéž 1905) a j., zvláště pak J. Roubala, který podal o mravencích historických zemí několik zpráv (Časop. č. spol. entomol. 1904, 1905, 1906, 1913 a p.), zvláště pak sepsal »Prodromus myrmecophilů českých« (Věst. král. čes. spol. nauk 1905), který je i pro naši myrmekologii významný. Zcela obdobně tomu bylo i na Moravě, kde touto cestou se dostali k studiu mravenců W. Zdobnitzky (Zeitschr. Mähr. Landesmuseums 1910) a J. V. Stejskal (Příroda, 1922 a Osmá zpráva na přír. výzkum Moravy a Slezska, 1925). Oba posledně jmenovaní se věnovali studiu mravenců již soustavněji, snesli si potřebnou literaturu, byli ve styku s zahraničními myrmekology a založili si soustavně sbírky: Zdobnitzkého je ve sbírkách brněnské university, Stejskalova je základem myrmekologické sbírky Zemského musea v Brně. Na Slovensku a býv. P. Rusi byl ovšem vývoj týž jako v zemích českých, ale bylo tam překročeno dříve k samostatným výzkumům myrmekologickým. Výsledky maďarských hymenopterologů o mravencích těchto zemí shrnul souborně A. Mocsáry ve »Fauna Regni Hungariae«, oddíl Hymenoptera, 1918.

Pravý rozmach naší myrmekologie nastává jednak studii A. Mrázkovými, jež jsou převážně směru oekologicko-ethologického (Časopis č. spol. entomol. 1908; Věda přírodní roč. I.; Entomologické příručky, č. 14) a jeho žáka Vondráčka (Věda přírodní, roč. I.) v Praze, jednak systematicko-faunistickými pracemi Š. Soudkovými v Brně. Vědecká myrmekologická činnost Mrázkova byla však přerušena jeho předčasnou smrtí a tak v popředí myrmekologických výzkumů v letech poválečných v našich zemích zůstal Soudek, jenž se stal skutečným zakladatelem české myrmekologie; to, co Soudek za 10 let své myrmekologické činnosti u nás vytvořil, je stěžejní dílo, z něhož musejí vycházeti všichni, kteří se chtějí věnovat vědeckému studiu mravenců. Kromě drobnějších příspěvků (Časop. Nár. Musea v Praze 1921; Časop. č. spol. entomol. 1921; Časop. mor. zem. musea v Brně 1922; 1924 a 1927; Sborník Klubu přír. v Brně 1922) sestavil krásnou — v tehdejší době jsoucí skutečně na světové úrovni — příručku »Mravenci...« (Entomol. příručky, č. 11) a napsal pěknou zoogeografickou práci o zvířenech mravenců »Hádů« u Brna (1931). Na jejím sestavování se účastnil i pisatel těchto »Doplňků«. Jest pak dobře připomenouti, že studie ta — na popud Soudkův — byla vzorem k podobnému zpracování jiných význačných moravských lokalit, a to především »Pavlovských vrchů« (Kratochvíl, 1936) a »Hadcové stepi u Mohelna« (Šilhavý 1938, předběžně sdělení v Přírodě, 1936). Kromě těchto studií uveřejnil V. Šilhavý ještě 3 jiné

příspěvky (Věda přírodní, 1935; Časop. č. spol. entomol., 1937 a Sborník Klubu přír. v Třebíči, 1937), J. Kratochvíl 4 (Sborník Klubu přír. v Brně, 1937; Entomol. listy, 1938; Příroda, 1939 a Horácko, 1938). V poválečných letech o našich mravencích psal ruský běželec B. Škaff (Časop. č. spol. entomol., 1923). V posledních letech přispěli vydatně k znalostem o mravencích v Čechách svými pracemi J. Sadil (Časop. Nár. Musea v Praze, 1937; Časop. č. spol. entomol. 1939) a V. Novák (Xospis Nár. Musea v Praze, 1938; Časop. č. spol. entomol., 1939 a společná práce obou těchto autorů v Časop. č. spol. entomol., 1939). Zvláštní místo mezi entomology, kteří psali o našich mravencích, zaujímá M. Záleský: ten v posledních letech získal pro své práce sběry mnoha entomologů ze všech končin našich zemí, uveřejnil je (od r. 1932) v mnoha časopisech (Přírodě, Vědě přírodní, Včele moravské, Časop. č. spol. entomol., Časop. Nár. Musea v Praze a j.) často ve sděleních jen několikarádkových, takže jejich výčet by tu zabral mnoho místa. Záleský se tak stal významným našim myrmekologem—faunistou; tu a tam jsou v jeho sděleních uveřejněna i jeho pozorování oekologická, ethologická a p.

Po uveřejnění »Prodromu«, resp. během jeho tisku, bylo uveřejněno o našich mravencích ještě 5 sdělení a to: 2 Šilhavého (Entomol. listy, 1939; Entomol. Rundschau, 1939) a 3 Sadilovy (2 v Entomol. listech, 1939 a jedna v Časop. Nár. Musea v Praze, 1939). Jsou v nich některá důležitá sdělení, která byla však v části převzata do »Prodromu«; jen několik jsem jich ještě připsal níže. Budiž konečně ještě poznamenáno, že některá data o našich mravencích jsou v pracích zahraničních odborníků, hlavně Wasinana (1894), Mayra (1855), Finziho (1926, 1928), Viehmeyera (1906), Scholze (1924), Staerckeho (1927) a j. Výpisky, jež jsem si z prací zahraničních myrmekologů svého času pořídil, zůstaly po uzavření vysokých škol v mém ústavě a proto tu jsou z nich jmenována jen některá data. V budoucnosti bude tedy ještě úkolem naše znalosti myrmekologické zcela vyplnit i v tomto směru.

Pokládám za účelné a velmi prospěšné, ba docela nutné pro další naše myrmekologické práce, uveřejnit tyto »Doplňky«, obsahující přes 130 nálezů, která byla již zapsána v literatuře některým z výše vyjmenovaných odborníků, ale jež autorem »Prodromu« byla přehlédnuta, dále 6 mravenčích forem, které byly již dříve v naší vlasti nalezeny a jež nejsou pojaty do »Prodromu« a asi 50 jiných faunisticko-systematických oprav a dodatků. Některé z nálezů, které níže zapisuji, jsou velmi důležité, neboť jsou prvými zprávami o výskytu mnohých druhů na naší půdě, takže nálezy ty mají právo prioritní, jež třeba respektovati před pozdějšími nálezy Záleského nebo jiných pozdějších myrmekologů. Podobně jsem zařadil do »Doplňků« i ony nálezy, které Záleský připsal jinému autorovi, nebo takové, které jsou důležité s hlediska zoogeografického, historického nebo oekologicko-ethologického u těch druhů, jež jsou jmenovány v »Prodromu«. U oněch mravenčích forem, u nichž je v »Prodromu« připsáno »Ubique«, nepodávám zpráv; tím by obsah těchto »Doplňků« zbytečně vzrostl. Nebylo by ovšem nevýznamno zapsati, kde tyto druhy byly u nás po prvé nalezeny a kdo nález ten uveřejnil.

Opavy věcných chyb ovšem nejmenuji. Ty jsem jednak probral ve svých recensích Záleského práce v »Přírodě« 1940, č. 5 a 6, jednak odkazují čtenáře na pěkné dílo Stitzovo (Tierwelt Deutschlands, 1939), které se mi dostalo do rukou 1. srpna 1940: tam jsou (jak jsem žádal v recenzi!) z nej-

větší části správné názvy — s nynějšího vědeckého hlediska — jednotlivých mravenčích forem a tamtéž nalezně čtenář všeobecně platné, zdůvodněné a správné nynější názory všeobecně-myrmekologické, nehledě ani k mnoha jiným zprávám. Poznámám ještě, že správná latinská pojmenování našich mravenčů, pokud již nebyla užita na tomto místě, budou v brzkou uveřejněna v »Entomologických listech« při jiné příležitosti.

V »Prodromu« a »Doplňcích« jsou tedy *vyjmenovány nálezy mravenčů z našich zemí* — kromě forem všeobecně rozšířených — *kteří byly zjištěny do konce roku 1939.*

Podčeleď P O N E R I N A E Lapeletier 1836.

1. *Ponera coarctata* (Latreille).

K nalezištím typické formy jmenovaným v »Prodromu« je připisati na Moravě: Ubušín (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939); Suchý Žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924). Ve Vrnoum n. Vlt. ji sbíral Krása, později teprve Roubal (c. Roubal 1904).*)

Podčeleď M Y R M I C I N A E Lapeletier 1836.

2. *Myrmica (Neomyrma) rubida* (Latr.)

Chybí prvé nálezy v Čechách: Šumava (c. Lokav st. 1860); Brdy (leg. a c. Soudek 1921), v Krkonoších ji sbíral také Škaff (leg. a c. Škaff 1923); podobně chybí prvý uveřejněný nález na Moravě: Praděd (c. Zdobnítzky 1910), jenž má prioritu před nálezem Hetschkovým, pocházejícím z téhož naleziště. Také ve slovenských nálezech nejsou jmenovány nejstarší: Trenčín, Koritnica, Vihorlat, Javorina (Spiš), okolí tatranských lázní a Šariš (c. Mocsáry 1918), stejně tak jako prvý nález z P. Rusi: Marmaroš (c. Mocsáry 1918). Z třebíčského okolí je jmenována Šilhavým (leg. a c. 1939) již po uveřejnění »Prodromu«.

3. *Myrmica (Myrmica) ruginodis* var. *ruginodo-laevinodis* For.

Je jmenována Soudekem ze Suchého Žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), kde ji našel při studiu *Bothriomyrmex*. V »Prodromu« tato forma chybí a je jí zařaditi na str. 203 za Záleského »*M. rubra ruginodis* Nyl.« Že jde skutečně o tuto formu, vzniklou asi křížením, zaručuje Soudekovo jméno.

4. *Myrmica (Myrmica) rugulosa* Nyl.

Ze známých lokalit této formy v »Prodromu« chybí: Bystre u Brna (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939) a Prešov na Slovensku (leg. a c. Kratochvíl 1939).

5. *Myrmica (Myrmica) Sabuleti* Mein.

Lze souhlasiti s Meinertem, Karawajevem a j., kteří považují tuto formu za samostatný druh. Rozhodně ji nelze považovati za pouhou varietu, neboť

*) Zkratka »leg.« značí svěřatele, zkratka »c.« značí autora, jenž nález ten uveřejnil. Většinou jmenuji obě; jen tam, kde se mi nepodařilo zjistiti svěřatele, jej nejmenuji. Připsaný letopočet u jména autora označuje, kdy byl nález ten uveřejněn.

je velmi význačně odlišena nejen naprosto zcela odlišně morfologicky upravenými samci, výbrž i dělnicemi a samicemi; nelze ji ovšem také považovati za subspecii, neboť její rozšíření neodpovídá geograficko-systematickému pojmu této kategorie. V »Prodrumu« chybí: Velké Meziříčí (leg. a c. Kratochvíl 1937). Pavlovské vrchy jsou jmenovány dvakrát; forma *lonae* Finzi jest varietou, resp. rasou tohoto druhu, ne *M. scobrinodis*.

6. *Myrmica (Myrmica) Scheneki* E m.

byla sbírána Soudkem u Hluboké a v okolí Prahy (c. Soudek 1921). Jirny jsou jmenovány dvakrát. Zdobnitzky ji sbíral na Moravě i na Kanickém kopci (c. 1910).

7. *Myrmica (Myrmica) Scheneki* var. *obscura* F i n z i.

Tuto černou až černohnědou formu se žlutými nohami zjistil Finzi i v Tatrách (c. 1926), odkud mu ji zaslal Dr. Szabó bez bližšího označení naleziště.

8. *Myrmica (Myrmica) lobicornis* N y l.

je připsána v »Prodrumu« typické formě; chybí naleziště Praha-okolí, Příbramsko a Hluboká (leg. a c. Soudek 1921) a z Moravy Pavlovské vrchy (leg. a c. Kratochvíl 1936). V Zádlelu sbírali ji již maďarští hymenopterologové (c. Moesáry 1918).

9. *Myrmica (Myrmica) moravica* S o u d e k.

Není jasno, proč užívá v »Prodrumu« Záleský pro tento druh binomického označení, když nemá subspecii. Varieta popsána Sadilem jako *M. moravica* var. *Dagmarae* po vyjití »Prodrumu«, nemůže býti považována za subspecii; jedinci z Mohelné rezervace jeví přechody mezi formou typickou a var. *Dagmarae* tak, že není vyloučeno, že bude třeba formy ty spojití (ústní sdělení J. Sadila). Na Pavlovských vrších ji sbíral po Soudkovi i Kratochvíl (c. Kratochvíl 1936) a Sadil (c. Sadil 1939). Kromě toho se zdá, že mraveneček je sám jen subspecii *M. deplanata* Ruzs.

10. *Aphaenogaster (Attomyrma) subterranea* (L a t r.)

K nalezištím vyjmenovaným v »Prodrumu« je připsati ještě: Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924) a Česká Třebová (leg. a c. Kratochvíl 1938).

11. *Messor barbarus structor* var. *mutica* (N y l.)

Prvé moravské nálezy: Žlutý kopec, Kamenný vrch, Soběšice, Troubsko, Obřany, Pavlovské vrchy byly po prvé učiněny Zdobnitzkym (leg. a c. 1910). Jsou to prvé nálezy v histor. zemích vůbec. Teprve později na nich je znova sbíral Kratochvíl (c. 1936). Chybí: Jablonov n. T. na Slovensku (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939). Nálež u Poušova u Třebíče patří Šilhavému (leg. a c. Šilhavý 1935), ne Kratochvílovi.

12. *Solenopsis fugax* (L a t r.)

Chybí prvé naleziště z Moravy: Kamenný vrch u Brna, Obřany, Zaječice, Hustopeče (leg. a c. Zdobnitzky 1910), pak Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924). Hády u Brna (leg. a c. Soudek 1931); podobné nejsou v »Prodrumu« zapsány nejstarší nálezy z Čech: v okolí Prahy jej

sbíral Lokay st. (c. 1860), Wasmann a Roubal (c. Roubal 1905), později tamtéž Mrázek (c. Soudek 1921) a Duda (c. Roubal 1905); Závist a Skochovice (leg. a c. Roubal 1905); Pařízov u G. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937); Klejnarka u Čáslavi (leg. Trakal, c. Záleský 1938). Na Moravě u Ketkovic ji našel Šilhavý (c. 1939).

13. *Myrmecina graminicola* (L a t r.)

Chybí: Komjatice u Nových Zámků na Slovensku (c. Mocsáry 1918), Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924); první nález v Čechách učinil Lokay st. (leg. a c. 1860) u Chuchle a teprve později ji tamtéž sbíral i Mrázek (c. Soudek 1921); Kutná Hora-okolí (leg. a c. Šilhavý 1935), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939). Tažanovce u Košic jsou jmenovány dvakrát.

14. *Leptothorax tuberum tuberum* M a y r.

byl sbírán Wasmannem u Prahy a Nové Hutě (c. Roubal 1905); Měche-nice, Trnová a Bojová jsou jmenovány dvakrát, chybí však Pařízov u Golč. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937).

15. *Leptothorax tuberum* var. *nigriceps* M a y r

byl zjištěn na Moravě i v Suchém žlebě v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924) a v Čechách na Příbramsku (leg. Mrázek, c. Soudek 1921).

16. *Leptothorax Nylanderi Nylanderi* (F ö r s t.)

Na Hádech jej sbíral kromě Stejskala i Soudek (leg. a c. Soudek 1931).

17. *Leptothorax corticalis corticalis* Schenck.

Chybí: Na Velkomeziříčsku jej sbíral Kratochvíl (c. 1937) ne Stejskal.

18. *Harpagoxenus sublaevis* (N y l.)

Nález tohoto dulotického mravence učinil v našich zemích po první Vieh-meyer (1906) na Šumavě u Železné Rudy. Nálezy Záleského nejsou tedy první u nás. Viehmeyerův nález od Železné Rudy přehlédli i Soudek. Kromě toho byl druh ten nalezen Viehmeyerem i v Krušnohoří a Krkonoších.

19. *Strongylognathus testaceus* (S c h e n c k.)

Chybí všechna naleziště z Čech, takže se zdá, že příslušný odstavec byl sazečem vynechán: Čelakovice v Polabí, Chuchle (leg. Mrázek, c. Soudek 1921), od Chuchle do Štěchovic (hojně), Vrané a Všenory (leg. a c. Roubal 1905), Pařízov u G. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937). Ve stř. Povltaví jej našel Novák (c. 1938) u Trnové a Březové. Na Moravě byl zjištěn i v Suchém žlebě v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924). Snad sem možno připsati i nález Kasperův ve Slabcích u Rakovníka v Čechách (c. Lokaj ml. 1905).

Podčeď **DOLICHODERINAE** Forel 1878.

20. *Liometopum microcephalum* (P a n z.)

chybí v Prodrumu od Pulgram na Moravě (leg. a c. Zdobnitzky 1910); v Lednici je sbíral také Gregor (c. Kratochvíl 1938) a u Hlohovce na Moravě (ne na Slovensku!) Kratochvíl (c. 1938).

21. *Dolichoderus (Hypoelina) quadripunctatus* (Linné)

V Prodomu chybějí prvá moravská naleziště: Vranovice, Klentnice, Vranov n. D., Hardek, Pisárky u Brna (leg. a c. Zdobnitzky 1910) a kromě toho Střelice (leg. a c. Stejskal 1925), Mohelno (leg. a c. Šilhavý 1935 a 1938).

22. *Tapinoma erraticum* Latr.

je sice početný druh na teplejších stanovištích ale jmenuje-li Záleský v Prodomu veskerá naleziště slovenská a podkarpatoruská, musí býti jmenována i všechna naleziště na Moravě a zvláště v Čechách, kde je teplomilných druhů mnohem méně a jejich naleziště jsou řídkší než v části karpatské: Nejstarší nález v Čechách učinil Lokaj st. u Závisti (leg. a c. 1860), kde jej později sbíral i Roubal (c. 1905) a Soudek (c. 1921); kromě toho chybí Vraně n. Vlt. (leg. Wassmann a později Krása, c. Roubal 1905 a c. Lokaj ml. 1905), Chuchle (leg. Srnka, c. Roubal 1905), v okolí Prahy a na Sedlčansku jej sbíral Sadil (c. 1937), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939). Z Moravy chybí sběry z Kamenného vrchu u Brna, Hardek, Královo Pole (leg. a c. Zdobnitzky 1910), Suchý žleb v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), Palvovské vrchy, kde je zvláště hojný a kde jej sbíral Stejskal (c. 1925) a později Kratochvíl (c. 1936), Hády u Brna (leg. a c. Soudek 1931), Vel. Meziříčí (leg. a c. Kratochvíl 1937). Šilhavý jmenuje druh ten také z Ketkovic (leg. a c. 1939).

23. *Tapinoma erraticum* var. *ambigua* Em.

Tato forma v »Prodomu« chybí; je jmenována Wasmannem z okolí Prahy. Liší se od normální formy jednak menšími rozměry těla, jednak jinak utvářenými některými ústrojí samců, především clypeu a subgenitální deštičky.

Podčeleď FORMICINAE Lepeletier 1836 (pro parte) Forel. emend.

Pojmenování této podčeledi *Formicinae* místo u nás dosud užívaného *Camponotinae* je správnější a zdůvodněné: nejen že starší (prioritní), nýbrž i přesnější; *Mayrovo* pojmenování *Camponotinae* nevystihuje dobře rozsah této podčeledi jak ji nyní rozumíme; vymezil ji Forel. Z našich odborníků název *Formicinae* již užil nověji Šilhavý (1939), z cizích Bondroit, Wheeler, Karawajew, Menozzi, Stitz a j.

24. *Plagiolipsis pygmaea* (Latr.)

U tohoto mravence jsou poměry podobné jako u *Tapinoma erraticum*: chybí většina prvních a nejstarších dat z Čech i Moravy, ač zvláště v Čechách, kde je *Plagiolipsis* méně hojný než na Moravě, je třeba zaznamenati každé naleziště. Z Chuchle, Sv. Prokopa a Závisti ho znal již Mrázek (c. Soudek 1921), od Zlichova Soudek (c. 1921); na Moravě je znám ze Stromu, Stránské skály u Brna, Čebínky, Květnice, Mor. Krumlova (leg. a c. Soudek 1922), Suchého žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), Hádlů u Brna (leg. a c. Soudek 1931). Rovněž prvý nález na Pavlovských vrších učinil před Kratochvílem Soudek (c. 1922).

25. *Camponotus (Tanaemyrmex) aethiops* (Latr.)

je znám ze Suchého žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924); Parkan (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939); v Mohelně a na Pavlovských vrších jej

sbíral i Kratochvíl (c. Šilhavý 1938, Kratochvíl 1936), na Hádech Soudek (c. Soudek 1931). Nitra je jmenována dvakráté.

26. *Camponotus (Tanaemyrmex) aethiops* var. *marginata* (L a t r.)

Tuto formu nejmenuje Záleský v »Prodrumu« z Podkarpatské Rusi, ač ji tam našli entomologové maďarští (c. Mocsáry 1918) u Užhorodu.

27. *Camponotus (Camponotus) herculeanus* (L i n n é.)

V celém »Prodrumu« je užíváno omylem pojmenování »*herculaneus*« a kromě toho chybějí prvé české nálezy: Zbraslav, Křivoklát a Česká Lípa (leg. a c. Lokay 1860); nálezy Mrázkovy ze Šumavy a Brdů (c. Soudek 1921); Krkonoše (leg. a c. Šraf 1923); k této subspecii čítá Zdobnitzky i svůj nález samice od Černovic u Brna (c. 1910), kterou Záleský připsal formě *herculeano-ligniperda* For. a mluví omylem o dělnících. Kromě toho je druh ten znám i z Pavlovských vrchů (leg. a c. Kratochvíl 1936).

28. *Camponotus (Camponotus) vagus* (S c o p.)

Z lokalit chybí Javořina (leg. a c. Stejskal 1925); v Bítově, Vranově n. D, Hardeku a Hrádku druh ten poprvé sbíral Zdobnitzky (c. 1910), v Bítově kromě toho i Stejskal (c. 1925). Hrádek je jmenován dvakráté.

29. *Orthonotomyrmex lateralis* (O l i v.)

nesbíral na Pavlovských vrších Stejskal (c. 1925). Stejskalovo sdělení se vztahuje na druh *O. merula* (L o s.); proto také tento druh nejmenují ve svých mravenčích Pavlovských vrchů; na Moravě prvý a jediný nález této formy byl učiněn na sv. Kopečku u Mikulova (leg. a c. Kratochvíl 1938).

30. *Orthonotomyrmex merula* (L o s.)

Část nálezů připsaných tomuto druhu Záleským patří varietě — lze-li tuto od typické formy dobře oddělití — *atricolor*, neboť, jak jsem jinde ukázal (c. 1938), vyskytuje se tato s typickou formou nejen na téže lokalitě (na př. na Mohelenské stepi, Kobylí, Pavlovských vrších, Pouzdřanské stepi, Brumovických a p.), nýbrž i dokonce v témž hnízdě: Hády, Mohelno, Troubsko a j. Nelze tedy vésti přísnou hranici mezi oběma formami; Soudek užil pojmenování »*merula*« pro Emeryho formu »*lateralis piceus* var. *atricolor* (N y l.)« (c. 1931), Záleský v »Prodrumu« pro formu »*lateralis piceus* (L e a c h.)«, jak učinil Soudek již r. 1921. Formu »*atricolor*« jmenuje z Mohelma i Šilhavý r. 1935.

31. *Prenolepis imparis* var. *nitens* (M a y r.)

jak se nyní musí jmenovati tento palaearktický mravec rodu *Prenolepis*, když se ukázalo, že je k nerozeznání podoben severoamerickému druhu *imparis*, je jmenován i ze Slovenska maďarskými entomology od Oravice (c. FRH); nálezště to nesmí býti zaměňováno s »Oravica«, kde druh ten byl rovněž sbírán (c. Mocsáry 1918).

32. *Lasius (Lasius) brunneus* (L a t r.)

Největší část jedinců z našich zemí připisuje Záleský subspecii *brunneus*; na Moravě jej po prvé zjistil Zdobnitzky u Prahlic, v Adamovském údolí v Mor. Krase, u Želešic, Troubska a na Kamenném vrchu u Brna (c. Zdob-

nitzky 1910). Dle Wassmanna jej sbíral u Prahy Haber (c. Roubal 1905) a později i Mrázek (leg. 1904, c. Roubal 1905); Roubal jej jmenuje z Čech ještě od Nemělkova (leg. Bílek) a Vraného n. Vlt., kde jej sbíral Krása (c. Roubal 1905). Ve Světci u Teplíc jej sbíral Lokaj ml. (c. 1905).

33. *Lasius (Lasius) emarginatus* var. *bruneo-emarginata* F o r.

je forma, která upomíná některými znaky na *L. brunneus*. V Záleského díle chybí, ačkoliv je jmenována Zdobnitzkým (c. 1910) z Hádů u Brna, a Kamenného vrchu u Brna; v obou případech byl nalezen pod korou stromů. Rovněž Soudek jej nejmenuje a nález ten asi přehlédl.

34. *Lasius (Chtonolasius) flavus* var. *flavo-myops* F o r.

jak se musí jmenovati jedinci označení Záleským jako subspecies »*L. flavus flavo-myops*«, byl studován Šilhavým na oslavanských stráních u Ketkovic, nikoliv na Mohelenské stepi, jak je omylem zapsáno v »Prodrumu«, třebaže formu tu později zjistil též autor spolu se Záleským u Mohelna. Je to důležité pro toho, kdo by chtěl pozorování Šilhavého kontrolovat na téže lokalitě. Mravenec ten je, jak se zdá, pouhou oekologickou formou, a nelze mu tudíž, jak to činí Záleský, připisovati hodnotu subspecie. Šilhavého pozorování je významno i tím, že se zcela s h o d u j í s pozorováními a zkušenostmi Viehmeyera u okolí Drážďan (Dresden). Totéž platí ovšem i o druhé Záleského subspecii — »*L. flavus myops*«; i tato se musí psáti obdobně: »*L. flavus* var. *myops*«. Z Čech jmenuje prvou formu od Vraného n. Vlt. Záleský (c. 1939), kde ji sbíral spolu s Krásou.

35.—36. *Formica (Formica) pratensis* R e t z.

zapsaná v »Prodrumu« jako subspecies *F. rufa*, je spíše samostatný druh odlišný od *F. rufa* nejen bionomicky, oekologicky a ethologicky, nýbrž i morfologicky. Jako samostatný druh ji hodnotil již Soudek r. 1931. Její tmná varieta *F. pratensis* var. *nigricans* (E m.) byla po prvé zjištěna u nás Soudkem u Rtišovic (leg. a c. Soudek 1922) na Příbramsku, kterýžto nález má prioritu před nálezy jmenovanými Záleským.

37. *Formica (Formica) truncorum* F a b r.

Je rovněž samostatný druh, nikoliv subspecies *F. rufa*: je vyznačena jak morfologicky, tak i oekologicky a ethologicky, a nadto její rozšíření neodpovídá pojmu subspecie *F. rufa*. Již Soudek (1922) se kloní k názoru, že lze *F. truncorum* považovati nejspíše za samostatný druh. V »Prodrumu« chybí prvá naleziště slovenská: Lúčky, Korytnica, okolí tatranských lázní (c. Mocsáry 1918). Na Moravě u Ketkovic ji nalezl Šilhavý (c. 1939).

38. *Formica (Coptoformica) execta execta* N y l.

je známa i z Moravy, kde ji našel poprvé Soudek u Ketkovic v údolí Oslavy (c. Soudek 1922), později pak Šilhavý na »Čertově ocase« u Mohelna (c. Šilhavý 1938). Kromě toho *F. execta* třeba zařaditi do podrodu *Coptoformica*, nikoliv *Formica*, jak činí Záleský.

39. *Formica (Serviformica) rufibarbis* var. *fusco-rufibarbis* F o r.

Tato Forelova varieta, jež se některými —znaky blíží *F. rufibarbis* a *F. fusca*, není pojata ani do příručky Soudkovy, ani Záleského »Prodrumu«

třebaže je jmenována našimi staršími entomology z mnoha míst střed. Čech: Závřst, Všemory, Míšek, Vrané n. Vlt., a j. (leg. a c. E. Lokaj ml. 1905). Dokud nebudou nálezy ty podrobeny kontrole, aby bylo možno rozhodnouti o tom, kterou formu Lokaj vlastně sbíral, nelze *F. rufibarbis* var. *fusco-rufibarbis* vyškrtnouti ze seznamu českých mravenců.

40. *Formica (Serviformica) gagates* L a t r.

Lokality vyjmenované v »Prodomu« je třeba doplniti ještě těmito nálezy: Lášeň a Pisárky u Brna (leg. a c. Soudek 1922), Slov. N. Mesto (c. Mocsáry 1918); na Pavlovských vrších sbíral tuto *Formicu* i Kratochvíl (c. 1936); Zdobnitzky ji neshíral na Oslavě (správně na oslavských stránkách u Ketkovic), neboť nález ten učinil Soudek (leg. a c. 1922), a tamní výskyt později potvrdil Šilhavý (leg. a c. 1937).

41.—43. *Formica (Serviformica) cinerea* M a y r

byla sice pelivě propracována Finzim r. 1928, ale není zjištěno přes to dobře, ke kterým formám tohoto druhu lze připočísti jedince u nás žijící. Finzi (c. Stitz 1939) jmenuje z Moravy dvě formy: *F. cinerea* var. *fusco-cinerea* F o r. a *F. cinerea* var. *cinereo-rufibarbis* F o r.; žily by tudíž u nás celkem 3 formy tohoto druhu: dvě variety jmenované výše a forma, zjištěná Novákem v Čechách. Problém tohoto druhu je tudíž u nás mnohem složitější, než jak jej nastínil v »Prodomu« Záleský. Pokud jsem viděl naše jedince z Moravy, jsem nyní toho názoru, že je nelze přičísti Ruského formě *imitans*: liší se od ní jednak profilem hrudi, jednak i zbarvením, jež u našich jedinců není tak výrazné jako u formy *imitans*; ostatně jisté barevné odchylky našich jedinců od ruských pozoroval a popsal v »Prodomu« i Záleský. Bylo by proto záslužné provésti revisi příslušníků tohoto druhu ze všech našich lokalit.*) Není vyloučeno, že se tu zjistí jisté novinky. V »Prodomu« vypočtená naleziště tohoto druhu (jmenovaného jen »*F. cinerea* M a y r« je doplniti: Morava: Beskydy (c. Mayr 1855); Slovensko: Humenné, Prešov, Široko (c. Mocsáry 1918); P. Rus: Kiralhaza, okr. Sevljuš (c. Mocsáry 1918).

44. *Polyergus rufescens* (L a t r.)

K početným nalezištím vyjmenovaných v »Prodomu« je připojiti ještě Troubsko (leg. a c. Zdobnitzky 1910), Brno-Husovice (leg. a c. Stejskal 1925), Řípov a Třebíč (leg. a c. Šilhavý 1935); na pouzdranské stepi byl druh ten zjištěn před Gregorem již Stejskalem (c. 1925), na Pavlovských vrších jej sbíral po Soudkovi i Kratochvíl (c. 1936).

Z pohraničí bez bližšího označení místa ještě jmenuji:

45. *Myrmica (Myrmica) lobicornis* var. *lissahorensis* S t a e r.;

Bezkydy (Staercke 1927) a

46. *Formica (Coptoformica) execta* var. *sudetica* S c h o l z.:

Sudety (Scholz 1924).

Z biologické stanice ve Křtinách

*) Studie o našich formách druhu *Formica cinerea* vyjde ve Vědě přírodní, kam jsem právě zastal rukopis.